

Pécsi Református Kollégium Gimnáziuma

OM azonosító: 027413

7630 Pécs, Engel János József u. 15.

Tel./Fax: 06 72 210-800 E-mail: kozepiskola@refipecs.hu

ÉNEK-ZENE

Helyi tantárgyi tanterv általános tanrendű, illetve nyelvi előkészítő tagozattal induló emelt szintű idegen nyelvi képzésben résztvevő tanulócsoporthoz számára

A bevezetés tanéve:	2020/2021-es tanév
A bevezetés évfolyama:	9.-évfolyam
Alkalmazott osztálytípusok:	általános tagozat és emelt szintű idegen nyelvi képzés
A dokumentumot kidolgozta:	Pap Tamás

2024

Tartalom

A helyi tantárgyi tanterv áttekintése.....	3
9. évfolyam:	3
10. évfolyam:	3
Tantárgyi bevezető:	3
Zenei reprodukció – Éneklés.....	4
Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése, Zenehallgatás	5
Zenehallgatás.....	6
Komplex készségfejlesztés - Generatív és kreatív készségek fejlesztése	6
Felismerő kottaolvasás	7
Tantárgyi tartalom: az egyes tematikai egységek elemzése évfolyamonként	8
9. évfolyam	8
Ajánlott zenehallgatási anyag.....	14
Klasszikus zenei anyag	14
10. évfolyam	15
Ajánlott zenehallgatási anyag.....	20
Klasszikus zenei anyag	20

A tantárgy órakerete:

Évfolyam	Heti órakeret	Éves órakeret	Kerettantervi órakeret	Helyi tervezésű órakeret	Érettségi felkészítés heti órakerete	Érettségi felkészítés éves órakerete
9.NY	0					
9.	1	34	34	0		
10.	1	34	34	0		
11.	0	0	0	0		
12.	0	0	0	0		

A helyi tantervben alkalmazott színkódok:

- intézményi identitással kapcsolatos (keresztény pedagógiai) tartalom – **zöld**
- projektoktatás – **lila**
- tanulásmódszertani tartalom – **bordó**
- SNI – **kék**

A helyi tanterv alapját jelentő kerettanterv:

A helyi tanterv a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről szóló 5/2020. (I. 31.) EMMI-rendelet alapján készült.

Megjegyzés:

Az ének-zene órák pedagógiai szakmai eredményességét segíti az egyházi ének tantárgy tanórai és az énekkar szakköri keretekben végzett tevékenysége.

A helyi tantárgyi tanterv áttekintése

9. évfolyam:

Tematikai egység rövid címe	Kerettantervi óraszám	Helyi többlet-óraszám (±)	Témakör összidőkerete
1. Zenei reprodukció – Énekes anyag	10	0	10
2. Zenei befogadás – Zenehallgatási anyag	18	0	18
3. Komplex készségfejlesztés	6	-	6
Évfolyam összesen	34		34

10. évfolyam:

Tematikai egység rövid címe	Kerettantervi óraszám	Helyi többlet-óraszám (±)	Témakör összidőkerete
1. Zenei reprodukció – Énekes anyag	10		10
2. Zenei befogadás – Zenehallgatási anyag	18		18
3. Komplex készségfejlesztés	6		6
Évfolyam összesen	34		34

Az óraszámok tanévenkénti óraszámokat jelentenek.

Tantárgyi bevezető:

A szabályozás szerint a gimnázium 9–10. évfolyamán kötelező tantárgy az ének-zene.

Az ének-zene tantárgy tanításának legfőbb céljai megismertetni a gyermekeket az éneklés és a zenélés örömeivel, valamint kulcsokat adni számukra a zene élményt nyújtó megismeréséhez, megértéséhez és élvezetéhez. Ezeknek a céloknak az elérését segíti a kiválasztott repertoár.

Az iskolai ének-zene tanulás várt eredménye: a zenei gyakorlat és a zenehallgatás során a tanulók széles körű élményeket szereznek, amely segíti őket eligazodni a körülöttük lévő sokszínű zenei világban.

Az iskolai zenepedagógiai munka Kodály Zoltán alapelveire épül, az aktív éneklést és zenélést szorgalmazza, tradicionális népzene és igényes műzene alapul. A zenei hallásfejlesztés a relatív szolmizáció segítségével történik. A klasszikus remekművek értő befogadása fejleszti az érzelmi intelligenciát.

A kerettantervben feltüntetett anyagon keresztül a tanulók megismerik népzeneink és más népek zenéje, nemzeti zenei kultúránk és a klasszikus zene, a jazz, valamint a populáris műfajok igényes szemelvényeit. A zenepedagógiai munka a tanulók iskolában, iskolán kívül szerzett zenei tapasztalataira, zenei élményeire, illetve adott esetben zenei gyakorlatára épülhet, amely ösztönözheti őket énekarokban és házizenélésen való aktív részvételre.

Az ének-zene óra elsősorban pozitív zenei élmények és gyakorlati tapasztalatok megszerzésére való, a személyiségfejlődés szempontjából azonban rendkívül fontos az ott megszerzett ismeretanyag, műveltségtartalom is.

A keresztyén ember életében az éneklés imádság, tanítás, Isten dicséretének, a hálaadásnak és a szeretetnek kifejezése. A református iskola énekoktatásában tehát kiemelt szerepe kell, hogy legyen az Istenről és Istenhez szóló énekeknek: a zsoltároknak, dicséreteknek, istentiszteleti, ifjúsági énekeknek. Fontosnak tartjuk, hogy a gyermekek nem csupán mellékesen vagy kikapcsolódásképp, hanem teljes örömmel és figyelemmel tudjanak rész venni az éneklésben, hogy az énekek megismerése által istentiszteleti részvételük és lelki életük egyaránt gazdagodjék. Az egyházi énekek biztos tudása elősegíti, hogy a tanulók a gyülekezetek aktív tagjaivá váljanak, a gyülekezetek zenei szolgálatában részt vegyenek.

Az ének-zene tanítása során a fejlesztési célok órakeretre, tananyagegységekre nem válnak el élesen. Minden órán sor kerül éneklésre, fejlesztik a növendékek zenei generatív készségét, zenét hallgatnak. Ezt segíti a minden órán megjelenő felismerő kottaolvasás és a befogadói kompetenciák fejlesztése. A fejlesztési célok a tanítás során mindig az előző ismeretanyagra, elért fejlesztésre építve, komplex módon jelennek meg. A feltüntetett tematikai egységek és közműveltségi tartalmak megjelenése a közoktatás gyakorlatában természetesen átfedek egymást, a tagolás csak a könnyebb áttekinthetőséget szolgálja, a feltüntetett óraszámajánlások pedig az éves összóraszám vonatkozásában nyújtanak tájékoztatást, illetve a tevékenységek egymáshoz viszonyított arányát jelölik. A kerettantervben feltüntetett ajánlott óraszám az összóraszám 90%-ára ad kötelező fejlesztési tartalmat, míg a fennmaradó 10%-ra szabad felhasználást biztosít a tervezés során.

A tantárgy fejlesztési céljai a következők:

Zenei reprodukció – Éneklés

- Az iskolai ének-zenei nevelés elsődleges élményforrásai a közös éneklés és az elmélyült zenehallgatás. Az ének-zene órán tanult zenei anyag egy részét énekléssel és kreatív zenei gyakorlatokkal készítik elő, illetve sajátítják el.
- Az énekórai műhelymunkát kórus egészíti ki, amely közösségformáló erőt képvisel. Cél, hogy a kóruséneklés örömét a tanulók az ünnepi alkalmak és hétköznapiak számos területén megoszthassák másokkal (pl. ünnepségen, hangversenyen, közös éneklés a kirándulásokon, baráti összejöveteleken, közösségi alkalmakon).
- Az énekes anyag egy része mindvégig a magyar népdal, valamint a klasszikus zenei szemelvények.
- A református iskolákban kibővül ez az énekanyag a gyülekezeti énekekkel (válogatás évszázadok magyar és európai énekkincséből, illeszkedve az iskola életének eseményeihez: ünnepségekhez, rendezvényekhez, közös áhítatokhoz), népi dallamokra készült egyházi kontrafaktumokkal, igényes populárisabb ifjúsági énekekkel, valamint a többszólamúság gyakorlására alkalmas bibliai szövegű kánonokkal (klasszikus és kortárs szerzők), és Taize-i énekekkel.

Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése, Zenehallgatás

- A befogadói kompetenciák fejlesztése a zenehallgatás anyagának mélyreható megismerését segíti elő. A befogadói kompetenciák fejlesztése során az érzelmi és intellektuális befogadás egyensúlyának kell érvényesülnie. A befogadói kompetenciák fejlesztésével megalapozható a tanulók zenehallgatói magatartása, akik a zenehallgatás során olyan élményeket – minél többféle és valóságos zenei tapasztalatokat – szereznek a hallgatott zenéről, amelyek hatására egyre inkább különbséget tudnak tenni az elmélyült zenehallgatás (vagyis a zene befogadása) és a háttérzene fogyasztása között.
- Csend és teljes figyelem nélkül nem jön létre élményt adó zenei befogadás. A művészi értékű zene befogadójává csak az a tanuló válik, aki teljes figyelmét képes a hallott zene felé irányítani. A befogadói kompetencia fejlesztése éppen ezért részben a figyelem készségének kialakítása és folyamatos erősítése felé irányul. Az alsó tagozatban a gyermek a játékos tevékenység során képes leginkább az elmélyült figyelemre. Az alsóbb osztályokban a mozgás és az éneklés szorosan összekapcsolódik. A zeneérzés fejlesztése mellett a mozgás is lehetőséget ad a zenei jelenségek megéreztetésére és megértésére, a zenei készségek elmélyítésére is. A teljes figyelem képességének kialakulását a Kokas-pedagógia szemlélete és módszerei is hatékonyan segítik.
- Rendszeres zenehallgatás. A zeneművek zenei és zenén kívüli tartalmának, üzenetének megértéséhez szükség van a zenei élmények rendszeres biztosítására: minden órán legyen zenehallgatás, amely az élmény (örömszerző) funkción túl alapját adja a generatív készségek formálódásának, hiszen a generativitás a sokrétű zenei élményből fejlődik ki.
- Adekvát befogadói attitűd. A zenehallgatási anyag értő befogadását segíti az adekvát befogadói attitűd kialakítása, azaz fontos, hogy a tanulók kellő nyitottsággal forduljanak a hallgatott zene felé. A nyitott befogadói attitűd támogatja a zenei hatás megfelelő megélését, így segíti a zene különböző megnyilvánulásainak, például funkciójának, stílusának és műfajának pontos értelmezését, elfogadását és pozitív értékelését.
- A befogadói kompetencia fejlesztését segíti elő elsősorban a zenében rejlő gesztusok, karakterek, érzelmek, hangulatok érzékelésének és átérzésének képessége, másodsorban pedig a biztos és differenciált hallási képesség (ritmus-, dallam- és hangszínérzék) és a zenei memória. Ezeket rendszeres és nagy mennyiségű énekléssel és a generatív készségek más fejlesztő gyakorlataival alakíthatják.
- Zeneelméleti és zenetörténeti alapismeretek minden esetben a zenei befogadást segítik, az elméleti és a lexikális adatok közül elsősorban a kiválasztott művel kapcsolódókkal foglalkozzanak. A lényegláttatásnak és az életszerűségnek minden esetben kulcsszerepet kell kapnia, ezért teljes mértékben mellőzendő az öncélú adatközlés és a nagy mennyiségű memorizálás. Egy szerzői életrajz ismertetésében például nem az önmagukban semmitmondó dátumok és a tartózkodási helyek felsorolása és visszakérdezése, hanem a szerző személyiségének bemutatása, művészi és emberi élethelyzeteinek, a környezetével való kölcsönhatásának, problémáinak, sorsfordulatainak átéreztetése és mindennek művészetére gyakorolt hatása az elsődleges tartalom. Ezt helyenként megtámogathatják a jól megválasztott tényadatok (dátumok, helyszínek), mindenkor kiegészítő, tájékozódást könnyítő jelleggel. Ugyanez érvényes az elméleti ismeretekre: a formatan, az összhangzattan vagy a szolmizáció alapinformációi csak akkor válnak hasznossá, ha zenei érzetekhez kapcsolódnak, ha segítenek a gyerekeknek átérezni azokat a zenei jelenségeket, amelyekről szólnak.

Zenehallgatás

- A rendszeres és figyelmes zenehallgatással a tanulók zene iránti fogékonyságát és zenei ízlését formálják.
- A zenehallgatási anyag kiválasztásakor a zenei teljességre kell törekedni. Lehetőleg teljes műveket hallgassanak meg, hiszen a tanulók befogadói kompetenciáját s elsősorban zenei formaérzékét a teljes kompozíciók bemutatása fejleszti. A műalkotás egészéről kell benyomást szerezniük, mielőtt a részletekre irányítják a figyelmüket. Miközben a figyelem irányítása bizonyos jelentéstartalmak megvilágítása érdekében fontos, fokozottan figyeljenek arra, hogy a szempontok ne tereljék el a tanulók figyelmét a mű egészének élményszerű befogadásáról.
- A református iskolák zenehallgatási anyaga kiegészül az énekeskönyv énekanyagának a zeneirodalom különböző korszakaiból származó feldolgozásaival, szemléltetve a formai és műfaji gazdagságot, stílusbeli sokszínűséget. A felsőbb osztályokban ezt kiegészíti az énekzene órán megismert műfajok és művek mai, aktuális liturgikus és egyéb egyházi jellegű használatának felmutatása, illetve néhány zene- és egyházzene-történeti szempontból egyaránt fontos nagyobb lélegzetű zeneművek megismertetése. Ízelítőt adunk a szórakoztató zene és az egyházzene kölcsönhatásaiból (dicsőítés különböző műfaji keretek között), s keressük a művek adott korszaktól és stílustól független értékét.
- Zenehallgatásnál – figyelve a ma felnövő generációk vizuális igényére – törekedjenek interneten elérhető koncertfelvételek bemutatására is. Használják ki a web és a digitális tábla lehetőségeit is.
- Az iskolai zenehallgatás célja nem lehet minden remekmű, s az összes zenei műfaj megismertetése, sokkal fontosabb a befogadói kompetenciák fejlesztése és a zenehallgatás igényének kialakítása, amely biztosítja az egész életen át tartó zenei érdeklődést. Bízniuk kell abban, hogy a meg nem ismert műveket a tanulók életük folyamán megismerik, amennyiben kialakították bennük az igényt az értékes művek hallgatására.
- Az iskolai zenehallgatás mellett keresni kell a lehetőséget az élő zenehallgatásra, a rendszeres hangverseny-látogatásra, és ösztönözni a tanulókat a zenei információk gyűjtésére. A hangversenyek kifejezetten ahhoz a korcsoporthoz szóljanak, akikkel a látogatást teszik. Rendkívül fontos, hogy a hangverseny legyen előkészített, az órákon ismerjenek meg néhány zenei témát, a művek kontextusát, majd az azt követő alkalommal beszélgetéssel segítsék az élmények feldolgozását. Használják ki a koncertpedagógia adta lehetőségeket!

Komplex készségfejlesztés - Generatív és kreatív készségek fejlesztése

- A generatív létrehozó, alkotó készségek és képességek fejlesztésének célja, hogy a tanulók a megszerzett zenei tapasztalatokat alkalmazni tudják, és azokkal képesek legyenek újat alkotni. A generatív tevékenységek, amelyek a kreativitás fejlesztése szempontjából nélkülözhetetlenek, fejlesztik a tanulók zenei érzékét, zeneértését és összpontosító képességét. Segítik őket a zene elemeinek önálló és magabiztos használatában, fejlesztik a tanulók önkifejező képességét, ötletgazdagságát, kreativitását és zenei fantáziáját.
- A generatív zenei tevékenységek a tanítás legkülönbözőbb témáihoz és fázisaihoz kapcsolódhatnak, s bennük a játékos alkotói munka öröme érvényesül. A generatív tevékenységet mindenkor megelőzi a zenei alkotóelemek (pl. ritmus, dallam, polifónia,

harmónia, forma) vagy egy adott zenei stílushoz kapcsolódó zenei jelenségek (pl. a klasszika formaérzéke) megismerése az aktív zenélésen keresztül.

Felismerő kottaolvasás

- A kottaolvasás a zene értésének eszköze, általa olyan kódrendszer kulcsát kaphatják meg a tanulók, amely segíti őket abban, hogy eligazodjanak a zenei tartalmakban. A zenével való ismerkedés kezdeti szakaszában a felismerő kottaolvasás képessége a zeneértés mélységeihez is jelentősen hozzájárulhat. Az önálló zenélésben nélkülözhetetlen eszközzé válik.
- Az ötvonalas kottaképet a gyerekek látják már akkor is, mikor a jelrendszereket még nem tudják megfejteni. A tanulók a felismerő kottaolvasás segítségével egyre több zenei jelenséget képesek jelrendszerről felismerni. A kottaolvasás nem cél, hanem eszköz az iskolai zenetanulás folyamatában.
- A felismerő kottaolvasáshoz kapcsolódó zenei ismeretek tanítása soha nem elvontan, hanem az énekes és hangzó zenei anyaghoz kapcsolódóan történik. A népdalokból vett zenei fordulatokat felhasználják a ritmikai, metrikai és dallami elemek tudatosítására, formájuk megismerése pedig segít a formaérzék fejlesztésében. Az elemző megközelítés helyett válasszák a műfaji meghatározást, találják meg az élethelyzetet, az érzelmi kifejezés, az esztétikai szépség személyes kapcsolódási pontjait. A népdalok szövegének értelmezése rávilágít a népdalok gazdag szimbolikájára, megvilágítja a magyar szókincs gazdagságát.

Tárgyi feltételek

- Szaktanterem pianínóval vagy zongorával
- Megfelelő nagyságú tér a mozgáshoz, énekes játékokhoz
- Megfelelő méretű, jól szellőztethető terem a kórusmunkához
- Kottatár
- Ötvonalas tábla, mágneses tábla, vagy digitális tábla
- Ritmushangszerek
- Számítógép internetkapcsolattal, projektor vagy digitális tábla
- Hangtár, hozzáférhető hanganyag
- Tankönyvek
- Református énekeskönyvek, egyházi énekgyűjtemények

Az ének-zene tantárgy 9–10. évfolyamon a NAT alábbi fejlesztési területeit képviseli hatékonyan: erkölcsi, **hitbeli nevelés**, nemzeti öntudat, hazafias nevelés, felelősségvállalás másokért, önkéntesség, médiatudatosságra nevelés, az önismeret és a társas kultúra fejlesztése, **a testi és lelki egészségre nevelés**. A kulcskompetenciák fejlesztésében pedig a következőket képes támogatni: esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség, anyanyelvi kommunikáció, idegen nyelvi kommunikáció, digitális kompetencia, kezdeményezőképesség, vállalkozói kompetencia, hatékony, önálló tanulás.

Ebben az életkorban a zenei stílusnak megfelelő előadásmód, a kommunikatív muzikalitás továbbfejlesztése áll a középpontban. **Érdekes kisebb alkalmi együtténeklő csoportoknak is rendszeres funkcionális énekes feladatot adni (énekes néphagyomány felelevenítése, projektnapok zenei elemei, bensőséges közösségi-egyházi ünnepeken való aktív részvétel.)**

Az elsajátított népzenei anyag néptánc-élményekhez kapcsolódik. A táncvárosi lehetőség felkínálása segíti a dalanyag funkcióba kerülését. Az énekes anyagban a klasszikus és populáris zenei műfajok szemelvényei mellett nagy jelentősége van a zenehallgatás anyagainak dúdoló, kísérő, csak a követés és a minél közelebbi megismerés, és nem a teljesítményszerű reprodukció igényével történő éneklésének is. A tanulók az énekelt dalok meghatározott zenei elemeit megfigyelik, tanári rávezetéssel tudatosítják, bármely stílusban, műfajban felismerik hangzó anyagban vagy kottaképről, esetleg tanári segítséggel reprodukálják, a zenei elemeket improvizációs és kreatív játékos feladatokkal gyakorolják.

A zenehallgatásra ajánlott zeneirodalmi műalkotások többsége nagy lélegzetű, a kerettantervben ajánlott művek közül inkább kevesebbet tanítunk, de a választott műveket alaposan és sokféle részletre kiterjedően ismertetjük. A zenehallgatási anyag előkészítése és tanítása során törekszünk az infokommunikációs társadalomban elérhető gazdag médiatartalmak felhasználására (pl. letölthető multimédiás tartalmak, különböző interpretációk összehasonlítása).

Az ének-zene tantárgy törekszik arra, hogy a Nemzeti Alaptantervben kijelölt kulcskompetenciákhoz kapcsolódjék, azok fejlesztésében részt vegyen. Az erkölcsi nevelés a keresztyén értékrend felmutatásában, annak megismerésére való buzdításban, elfogadására való ösztönzésben jelenik meg. Az egyházi ének tanít, int, nevel. Teszi ezt elsősorban az egyes énekek szövege és a hozzá szervesen kapcsolódó bibliai történetekben, egyháztörténeti eseményekben található erkölcsi vonatkozások, kapcsolópontokra való rámutatás által. A tantárgy órája a vallási és nemzeti ünnepekre való készülés fontos terepe, s mint ilyen nem csupán nemzeti öntudatra, hanem európai azonosságtudatra is nevel. Népzeneink, református énekkönyvünk, az órákon tanult műzenei szemelvények történeti, irodalmi és zenei szempontból is kapcsolnak a nemzeti és az európai értékekhez egyaránt. Az énekek tartalma (pl. más népek dalai, énekes imádság), de maga a közös éneklés gyakorlati megvalósítása közelebb visz az egymás iránti elfogadás és felelősségvállalás sokszor nehezen megélhető valóságához. Az énekekből helyes önismeretet és helyes istenismeretet is tanulhatnak diákjaink. Az elméleti jellegű feladatok széles terepet kínálnak a digitális kompetencia fejlesztésére (anyaggyűjtés, projektfeladatok megvalósítása). A tantárgy folyamatosan törekszik annak a látásmódnak a fejlesztésére, hogy az egészséges ember nemcsak testben, hanem lélekben is egészséges, s kötelessége a teremtett világot őrizni és védeni.

Tantárgyi tartalom: az egyes tematikai egységek elemzése évfolyamonként

9. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció - éneklés	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	A felső tagozatban megismert népzenei és műzenei szemelvények elsajátítása során kialakult éneklési képességek, zenei ismeretek. Az előző évek során tanult egyházi énekek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanult dalanyag ébren tartása, használatával az éneklési készség fejlesztése. További dalkincs bővítés, a motivált és örömteli éneklés kialakítása. Az énekhang további képzése, figyelve a tanulók egyéni vokális fejlődésére (mutálás). A zsoltárok, dicséretkei kifejező és stílusos éneklésére való törekvés továbbfejlesztése. Prosódia javítása, a magyar nyelv kiejtési szabályainak megfelelő, szövegszerű, lendületes éneklés. Annak tudatosítása, hogy	

	zsoltáraink és dicséreteink énekelt imádságok.
Ismeretek/ fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
3-4 mű éneklése tiszta intonációval az életkori sajátosságokat figyelembe véve (szükség esetén egyénre szabott kezdőhangról és/vagy csoportos énekléssel), a következő kategóriák mindegyikéből: Zeneirodalmi szemelvények, a megismert stíluskorszakból választva, egy-egy dal vagy dalrészlet, néhány rövid zenei téma: ókor, középkor, reneszánsz, barokk. Egyszólamú és egyszerűbb szerkezetű többszólamú világi és egyházi vokális művek, és hangszeres művek témái a zenehallgatás anyagából válogatva. Magyar népzene és történeti dallamok (az életkornak megfelelő tematikus csoportokból válogatva): • régi stílusú népdalok, • életfordulók, jeles napok dalai, • búcsúzó, keservesek, • pszalmódizáló népdalok, • balladák Más népek dalai. Énekek a református énekeskönyvből: válogatás évszázadok magyar és európai énekkincséből, stílárisan kapcsolódva az éppen tanult zenetörténeti korszakhoz, stílushoz, vagy illeszkedve az iskola életének eseményeihez: ünnepségekhez, rendezvényekhez, közös áhítatokhoz (heti énekek). Többszólamúság: klasszikus és kortárs szerzők kánonjai bibliai szöveggel, Taize-i énekek.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> verbális kifejezőképesség fejlesztése, dalok szövege, költői eszközök megfigyelése a zenei kifejezésben, magyar népballadák, virágénekek, szimbolika. <i>Hit- és erkölcstan:</i> bibliai összefüggések, mondanivalók. <i>Idegen nyelvek:</i> más népek dalai eredeti szöveggel.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népzene: ballada, jaj-nóta, sirató, egyházzene (zsoltár, korál, népének); világi zene (trubadúrének, ungarcsa), dal (népdal, mődal, egyházi és világi dal, reneszánsz kórusdal). Egyházi ének: genfi zsoltár, dicséret, diézis, parafrázis, kánon, prozódia.

A fejlesztés várt eredményei a tanév végén	A tanulók az énekes anyagból 15-20 éneket, dalt és műrészletet részben kottából, részben emlékezetből kifejezően énekelnek csoportosan. Képesek néhány dallamból (népdal, mődal, egyházi ének, zenei téma) álló csokor felidézésére egy-egy témán, műfajon, stíluskörön belül is. Egyszerűbb többszólamú kórusműveket, vagy azok részleteit, kánonokat csoportosan énekelnek. Az egyházi énekeket tudják csoportosan énekelni, az első versszakokat kotta nélkül is.
---	--

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – Zenehallgatás, Befogadói kompetenciák fejlesztése	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	A zenemű gondolati tartalmát közvetítő kifejezőeszközök átélésének és értelmezésének képessége. A korábban tanult jellegzetes zeneművek részleteinek felismerése. Korábbi évek során megszerzett kompetenciák, nyitott hozzáállás, zenei emlékek, tapasztalatok, koncertélmények.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A befogadói kompetencia erősítése az ismeretek kronológiai rendszerezésével. Tájékozottság a zeneművek műfajában és a zenei stílusokban. A befogadás pályáinak szélesítésével, személyes – esztétikai, intellektuális, gyakorlati – zenei élmények szerzésével, irányított és önálló feldolgozással a személyiség és az esztétikai érzék fejlesztése.	
Ismeretek/ fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Az alábbi szempontok alapján válogatott és meghallgatott zenei részletek felismerése. Népzene: Népdal, hangszeres népzene. Műzene: Az európai műzene a kezdetektől a barokkig – legfontosabb stílusjegyek, műfajok és zeneszerzők. Középkor és reneszánsz – az egyszólamúságból a többszólamúság első virágkoráig (gregorián, trubadúrének, reneszánsz műfajok: mise, motetta, madrigál, chanson). A reformáció korának egyházzenei gyakorlata. A protestáns énekanyag kialakulása. A barokk hangszeres (fúga, concerto, concerto grosso, szvit, szonáta) és énekes műfajainak (opera, oratórium, kantáta, passió, korál) kialakulása. A basso continuo és a monódia. XVII–XVIII. századi magyar műzene (Kájoni-kódex, Lócsei kézirat, Vietórisz-kódex anyagából). A művek megismerésén, elemzésén keresztül a kultúrabefogadás szándékának erősítése, a hangversenylátogatás motivációs szerepének felhasználásával. Az egyházi énekek és bibliai témák feldolgozásai a tanult korszakokból. A zene rendszerezésének különböző szempontjai (pl. kronológia, műfaj, forma, funkció, abszolút zene – programzene): A zene kapcsolatainak feltárása a társművészetekkel, irodalommal, történelemmel, kultúrtörténettel a szintézis teremtés igényével (az egyházzene kapcsolata a liturgiával, zenei élet a főúri rezidenciákon) Az alkotás – zenei reprodukció – befogadás viszonya (zeneszerzés és előadó-művészet kapcsolata, komponálás/lejegyzés – improvizáció), a zene funkciói (művészi zene – szórakoztató zene, liturgia, önkifejezés, ünnepek zenéi, tánc, alkalmazott zene).		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a műzene irodalmi kapcsolódásai, átköltés, humor. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a zene történelmi kapcsolódásai, zene a főúri rezidenciákon, zene a liturgiában <i>Hit- és erkölcsstan:</i> a reformáció és ellenreformáció. <i>A megismert művek bibliai háttere. Biblia – Zsoltárok könyve.</i> <i>Egyházi témájú művek értelmezése bibliai összefüggésekben.</i> <i>Rajz, művészettörténet:</i> a tanult korszakok képzőművészete <i>Idegen nyelvek:</i> zenehallgatási anyag idegen nyelven. <i>Vizuális kultúra:</i> önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel.

A felfedezés örömeinek kialakítása a folyamatos tanári tartalomközlés helyett (zeneszerzők, életutak, életművek). Népzene és műzene kapcsolatai. Egyházi ének és műzene kapcsolatai. Átköltés (zsoltárparafrázisok), átdolgozás, feldolgozás. Egy zenemű/részlet egyéni feldolgozása, elemzése megadott témából választva (pl. élet, halál, születés, gyász, haza, becsület, küzdelem, szerelem, hűség, gúny, irónia, humor, hősiesség, szabadság, béke, vallás).	<i>Informatika:</i> zenei információgyűjtés az internet segítségével).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Stílusjegy, műfaj, népzene – műzene, világi zene – egyházzene, abszolút zene – programzene.

A fejlesztés várt eredményei a tanév végén	A kiemelkedő zenei műalkotások megismerése által korunk kulturális sokszínűségében eligazodnak. A tanulók több zenei stílust, korszakot, zeneművet megismernek (min. 5 alkotás). Tudnak tájékozódni a megismert műfajokban és a stíluskorszakokban. A műveket kontextusba helyezve képesek saját élményeket is felidézni, választásaikat meg tudják indokolni. Különbséget tudnak tenni világi zene, egyházzene, programzene között. Az év során az áttekintést segítő különböző szempontok alapján megismerik a zenei stílusok jellemzőit, kronologikus és műfaji rendszer alakul ki az eddig megszerzett és ebben az időszakban kiegészített zenei ismeretekben. Képesek a műalkotások üzenetét felismerni, a bennük megjelenő sors- és magatartásmintákat értelmezni, gondolatiságukat, morális és humánus tartalmukat megérteni.
--	---

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Komplex készségfejlesztés - Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Ritmikai és dallamvariálási készség, fejlődő formaérzék.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A korábbi évek generatív és kreatív készségfejlesztés tevékenységeinek ismételése a korosztály elvárható zenei képességének és jellemző érdeklődésének megfelelő zenei példákon keresztül, személyiségfejlesztés.	
Ismeretek/ fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Ritmus, metrum: Összetettebb metrumokhoz kapcsolódó improvizációs gyakorlatok tapssal és ütőhangszerekkel, szabályos hangsúlyozás. Dallam: Szövegalkotás egyszerűbb, ismert dallamra, jellegzetes ritmusokra. Harmónia:		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegalkotás egyszerű dallamra, versmegzenésítés, szöveg hangsúlyok, prozódia. <i>Idegen nyelvek:</i> idegen nyelvű szövegek és fordításainak

Egyszerű harmóniamenet csoportos megszólaltatása. Az énekes és zenehallgatási anyaghoz kapcsolódó dallamalkotás, variánsképzés lehetőségeinek bemutatása, díszítés a népzében és műzenében, zenei szerkesztés módok, zenei formák parafrázisa zenei és nem zenei eszközökkel: ritmus rondó, szekvencia. Egyszerű ritmus- és harmóniakíséret alkotása: osztinató, dudabasszus, orgonapont. Kreatív közreműködés a tanult ritmikai, metrikai, dallami és harmóniai elemekből létrehozott és a tanult formai eszközökkel szerkesztett kompozíciók megszólaltatásában. Rögtönzés egyéni és csoportos formában. Arra alkalmas egyházi énekekhez ritmus osztinató alkotása.	összehasonlítása a prozódia szempontjából. <i>Matematika:</i> absztrakt gondolkodás fejlesztése a zenei formákon keresztül. <i>Vizuális kultúra:</i> önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Zenei szerkesztésmód (egyszólamú dallamalkotás, homofónia, polifónia). Metrumfajta (egyszerű, összetett), szabályos hangsúlyozás. Prozódia. Hármashangzatok.

A fejlesztés várt eredményei a tanév végén	A tanulók a generatív tevékenységek eredményeként érzékelik, felismerik a zenei kifejezés, a forma, a műfaj és a zenei eszközök közti összefüggéseket.
--	---

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Komplex Készségfejlesztés – Felismerő kottaolvasás, nélkülözhetetlen zeneelméleti alapismeretek	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Az általános iskolában megszerzett zeneelméleti alapismeretek a hagyományos klasszikus zenei notációról. (Hangrendszer, kulcsok, 2# 2b előjegyzés, 5 és 7fokú hangsorok, ritmusértékek, ritmusképletek.)	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az eddig tanult felismerő kottaolvasási és zenei ismeretek megerősítése, rendezése az ismétlés és az összefüggések feltárása által. A további gyakorlás a befogadást és a felidézést kísérő kottakövetéssel valamint elemi szintű kottaolvasás alkalmazásával.	
Ismeretek/ fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A zenei írásbeliség kialakulásának főbb jellemzői. A zenei lejegyzés változásai. A neuma és a kulcsok megismerése az ötvonalas rendszertől eltérő notációk: tabulatúra (csak információs szinten). Ritmikai elemek, metrum, tempó: Táncok ritmikai sajátosságainak megfigyelése, tempóbeli, metrikai és ritmikai jellemzői szempontjából. Harmóniai elemek: Egyszerűbb harmóniai változás megfigyeltetése. Vokális és hangszeres partitúrák megismerése a zenehallgatás kottakép követésével, témák azonosításával, előadói jelek és az előadási mód megfigyelésével. Egyházi énekek előadásmódjának, hangsorának, esetleges ütembeosztásának megfigyelése.		<i>Vizuális kultúra:</i> vizuális jelek és jelzések használata.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Partitúra, notáció, tánc típus, ritmus.
A fejlesztés várt eredményei a tanév végén	A kottakép elemeit és az alapvető zenei kifejezéseket felismerik és értelmezik, tanári segítséggel reprodukálják.

Ajánlott zenehallgatási anyag

Klasszikus zenei anyag

Az alábbi felsorolás ajánlásokat tartalmaz. A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása szerint módosítható. A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az ének-zene óra keretei között csak részletek meghallgatására van mód. (Szimfóniatétel, daljáték, opera részlete.) A kiválasztáshoz a fejlesztési céloknál meghatározott tartalmak adnak iránymutatást.

Népdalok, hangszeres népzene, nemzetiségek zenéje

Szeikilosz sírverse, Apolló-óda

Gregorián ének (pl. Dies irae sequentia, Ave Maria himnusz).

Trubadúrénekek

Guillaume Dufay: 'L homme arme – mise (részletek)

Josquin Des Prés: Ave vera virginitas

Orlandus Lassus: Visszhang

Tinódi: Summáját írom

Tinódi (161, 475), Balassi (220, 252, 261) énekeskönyvi énekei, azok feldolgozásai

Genfi zsoltár-feldolgozások (pl. Claude Goudimel, Claude Le Jeune, Paschal de l'Estocart, Jan Pieterszoon Sweelinck, Nicolas Vallet művei)

Bakfark Bálint: X. lantfantázia

XVII–XVIII. századi magyar műzene (Kájoni-kódex, Lőcsei kézirat, Vietórisz-kódex anyagából) részletei

Claudio Monteverdi: Vespro della Beata Virgine - részletek

Heinrich Schütz: Weihnachtshistorie (Karácsonyi történet) - részletek

Johann Sebastian Bach: Jesu meine Freude – motetta

Johann Sebastian Bach: János-passió - részletek

Johann Sebastian Bach: Máté-passió - részletek

Johann Sebastian Bach: d-moll toccata és fuga

Johann Sebastian Bach: h-moll szvit

Johann Sebastian Bach: II. Brandenburgi verseny

Johann Sebastian Bach: Magnificat

Georg Friedrich Händel: Messiás

Georg Friedrich Händel: Júdás Makkabeus – oratórium (részletek)

Georg Friedrich Händel: Szép hársfalomb - ária

Antonio Vivaldi: Négy évszak - részletek

Esterházy Pál: Harmonia caelestis

Paksa Katalin: Magyar népzene-történet – CD mellékletek

Képes magyar zenetörténet (Rózsavölgyi 2011.) – CD mellékletek

Egyházi énekek 1-4. -CD

Református énekek - koncertek (CD, DVD)

„Mint a szép híves patakra...” A reformáció korának énekeiből - 2CD

Gryllus Dániel - Sumonyi Zoltán: Tizenöt zsoltár -CD

Hinni Taníts, Uram! - Egyházi énekek Nagy Csaba Zoltán feldolgozásában -CD

Ómuzika együttes: Lekottázott történelem – CD

10. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció - éneklés	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Az előző években megismert népzenei és műzenei szemelvények elsajátítása során kialakult éneklési képességek, zenei ismeretek. Az előző évben tanult egyházi énekek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanult dalanyag ébren tartása, használatával az éneklési készség fejlesztése. További dalkincsbővítés, a motivált és örömteli éneklés kialakítása. A zsoltárok, dicsérek kifejező és stílusos éneklésére való törekvés továbbfejlesztése. Folyamatos figyelem a prozódia, a magyar nyelv kiejtési szabályainak megfelelő, szövegszerű, lendületes éneklés. Annak tudatosítása, hogy zsoltáraink és dicséreteink énekelt imádságok.	
Ismeretek/ fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
3-4 mű éneklése tiszta intonációval az életkori sajátosságokat figyelembe véve (szükség esetén egyénre szabott kezdőhangról és/vagy csoportos énekléssel), a következő kategóriák mindegyikéből: Zeneirodalmi szemelvények, a megismert stíluskorszakból választva, egy-egy dal vagy dalrészlet, néhány rövid zenei téma: bécsi klasszikus, romantikus, XX. századi. Egyszólamú és egyszerűbb szerkezetű többszólamú világi és egyházi vokális művek (köztük énekeskönyvi énekeink egyszerűbb feldolgozásai), és hangszeres művek témái a zenehallgatás anyagából válogatva. Néhány populáris zenei szemelvény a zenehallgatás anyagából válogatva (lásd a magyar anyag a Zenehallgatási anyag megfelelő része). Magyar népzene és történeti dallamok (az életkornak megfelelő tematikus csoportokból válogatva): • új stílusú népdalok, • virágénekek, diákdalok, • verbunkos dallamok. Más népek dalai. Énekek a református énekeskönyvből: válogatás évszázadok magyar és európai énekkincséből, stílusosan kapcsolódva az éppen tanult zenetörténeti korszakhoz, stílushoz, vagy illeszkedve az iskola életének eseményeihez: ünnepségekhez, rendezvényekhez, közös áhítatokhoz (heti énekek). Néhány igényesebb populárisabb zenei szemelvény az egyházi ifjúsági énekek köréből. Többszólamúság: klasszikus és kortárs szerzők kánonjai bibliai szöveggel, Taize-i énekek.		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> verbális kifejezőkészség fejlesztése, dalok szövege, költői eszközök megfigyelése a zenei kifejezésben, magyar népballadák, virágénekek, szimbolika. <i>Hit- és erkölcsstan:</i> bibliai összefüggések, mondanivalók. <i>Idegen nyelvek:</i> más népek dalai eredeti szöveggel.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népzene: népies műdal, verbunk, csárdás; egyházzene (spirituálé); dal (népdal, műdal, egyházi és világi dal, romantikus dal, szórakoztató zenei dal). Egyházi ének: <i>genfi zsoltár, dicséret, diézis, parafrázis, kánon, prozódia.</i>
--------------------------------	---

A fejlesztés várt eredményei a tanév végén	A tanulók az énekes anyagból 15-20 éneket, dalt és műrészletet részben kottából, részben emlékezetből kifejezően énekelnek csoportosan. Képesek néhány dallamból (népdal, műdal, zenei téma) álló csokor felidézésére egy-egy témán, műfajon, stíluskörön belül is. Egyszerűbb többszólamú kórusművek, vagy azok részleteit, kánonokat csoportosan énekelnek. <i>Az egyházi énekeket tudják csoportosan énekelni, az első versszakokat kotta nélkül is.</i>
---	--

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás – Zenehallgatás, Befogadói kompetenciák fejlesztése	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	A zenemű gondolati tartalmát közvetítő kifejezőeszközök átélésének és értelmezésének képessége. A korábban tanult jellegzetes zeneművek részleteinek felismerése. Korábbi évek során megszerzett kompetenciák, nyitott hozzáállás, zenei emlékek, tapasztalatok, koncertélmények.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A befogadói kompetencia erősítése az ismeretek kronológiai rendszerezésével. Tájékozottság a zeneművek műfajában és a zenei stílusokban. Önálló elemzés, véleménykifejtés. A befogadás pályáinak szélesítésével, személyes – esztétikai, intellektuális, gyakorlati – zenei élmények szerzésével, irányított és önálló feldolgozással a személyiség és az esztétikai érzék fejlesztése.	
Ismeretek/ fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Az alábbi szempontok alapján válogatott és meghallgatott zenei részletek felismerése. Népzene: Népdal, hangszeres népzene, népies műdal. Műzene: Az európai műzene a bécsi klasszicizmustól a romantikán át napjaink zenéjéig – legfontosabb stílusjegyek, műfajok és zeneszerzők. Bécsi klasszika – a klasszikus zenei formák és műfajok (szonáta elvű formai építkezés, kamarazene, szimfónia, opera buffa), Haydn, Mozart, Beethoven. Bihari János, Lavotta János és Csermák Antal verbunkos zenéje. Romantika – dalciklus, hangszeres előadási darabok, szimfonikus költemény, opera és zenedráma (nemzeti jelleg a zenében, hangszeres virtuozitás, az érzelmek szélsőséges megjelenítése, miniatűr kompozíciók és monumentalitás –		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a műzene irodalmi kapcsolódásai, átköltés, humor. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a zene történelmi kapcsolódásai, polgárosodás és a nyilvános koncerttermek, operaházak. <i>Idegen nyelvek:</i> zenehallgatási anyag idegen nyelven. <i>Vizuális kultúra:</i> önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle

formai és dallami jellemzők: szabad formák, kromatikus dallamalkotás, díszítés). A századforduló és a XX. század zenéje – a stílusegység felbomlása, új zenei irányzatok (impresszionizmus, verizmus, dodekafónia, folklorizmus, neoklasszicizmus, avantgárd, experimentális zene, expresszionizmus, elektronikus zene). Korunk zenéje a második világháborútól napjainkig. A klasszikus zenén túl, válogatás az alábbi anyagból: a jazz fontosabb műfajai a kezdetektől napjainkig, a beat és a klasszikus rock, a világzene, a zenés színház – rockopera, a szórakoztató zene műfajai, filmzene és alkalmazott zene. Klasszikus, romantikus és XX. századi alkotók bibliai témájú darabjai. Egyházi énekek feldolgozásai ezekből a korszakokból. Mai „populáris” vallásos zene. A mai populáris zene irányzatai. A művek megismerésén, elemzésén keresztül a kultúrabefogadás szándékának erősítése, a hangversenylátogatás motivációs szerepének felhasználásával. A zene rendszerezésének különböző szempontjai (pl. kronológia, műfaj, forma, funkció, abszolút zene – programzene): A zene kapcsolatainak feltárása a társművészetekkel, irodalommal, történelemmel, kultúrtörténettel a szintézis teremtés igényével: zenei élet a nyilvános koncerttermekben, operaházakban). Az alkotás – zenei reprodukció – befogadás viszonya (zeneszerzés és előadó-művészet kapcsolata, komponálás/lejegyzés – improvizáció), a zene funkciói (művészi zene – szórakoztató zene, liturgia, önkifejezés, ünnepek zenéi, tánc, alkalmazott zene). A zenei ismeretszerzés és információgyűjtés, a zenehallgatás lehetőségei a számítógép és az internet segítségével. A felfedezés örömeinek kialakítása a folyamatos tanári tartalomközlés helyett (zeneszerzők, életutak, életművek). Csoportos műalkotás-elemzés, önálló véleménynyilvánítás (művészi érték – giccs). Népzene és műzene kapcsolatai, a műzene és jazz kapcsolata, a jazz és a populáris zene műfajainak kapcsolódási pontjai. Hagyományos egyházi énekek és ifjúsági énekek kapcsolódása. A könnyűzene hatása az egyházi zenére. Stílusok keveredése, zenei humor, pl. komolyzenei témák megjelenése a médiában és a populáris műfajokban, világzenei példák zenei forrásai. Jazzhangszerek, zenekar: trombita, szaxofon, klarinét, nagybőgő, zongora, sokféle ütőhangszer, bigband.	eszközzel. <i>Rajz, művészettörténet:</i> a tanult korszakok képzőművészete <i>Informatika:</i> zenei információgyűjtés az internet segítségével). <i>Hit- és erkölcsstan:</i> bibliai háttér
---	---

Egy zenemű/részlet egyéni feldolgozása, elemzése megadott témából választva (pl. élet, halál, születés, gyász, haza, becsület, küzdelem, szerelem, hűség, gúny, ironia, humor, hősiesség, szabadság, béke, vallás).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Stílusjegy, műfaj, népzene – műzene, abszolút zene – programzene, komolyzene – populáris zene, tánczene, alkalmazott zene.

A fejlesztés várt eredményei a tanév végén	A kiemelkedő zenei műalkotások megismerése által korunk kulturális sokszínűségében eligazodnak. A tanulók több zenei stílust, korszakot, zeneművet megismernek (min. 5 alkotás). Tudnak tájékozódni a legfontosabb műfajokban és a stíluskorszakokban. A műveket kontextusba helyezve képesek saját élményeket is felidézni, választásaikat meg tudják indokolni. Különbséget tudnak tenni világi zene, egyházzene, szórakoztató zene, alkalmazott zene, programzene között. Legyen tisztában a műfajok, stílusok értékrendjével is. Az év során az áttekintést segítő különböző szempontok alapján megismerik a zenei stílusok jellemzőit, kronologikus és műfaji rendszer alakul ki az eddig megszerzett és ebben az időszakban kiegészített zenei ismeretekben. Képesek a műalkotások üzenetét felismerni, a bennük megjelenő sors- és magatartásmintákat értelmezni, gondolatiságukat, morális és humánus tartalmukat megérteni.
---	--

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Komplex készségfejlesztés – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Ritmikai és dallamvariálási készség, fejlődő formaérzék.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A korábbi évek generatív és kreatív készségfejlesztés tevékenységeinek ismételése a korosztály elvárható zenei képességének és jellemző érdeklődésének megfelelő zenei példákon keresztül személyiségfejlesztés.	
Ismeretek/ fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Ritmus, metrum: Összetettebb metrumokhoz kapcsolódó improvizációs gyakorlatok tapssal és ütőhangszerekkel, szabályos és szabálytalan hangsúlyozás, metrum váltások. Dallam: Szövegalkotás egyszerűbb, ismert dallamra, jellegzetes ritmusokra, dallamalkotás egyszerű szövegre. Eredeti nyelvű szöveg és fordításainak összehasonlítása, a zenei kifejezőkészség eszközeinek bemutatásával, klasszikus és populáris műfajokban egyaránt.		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegalkotás egyszerű dallamra, versmegzenésítés, szöveg hangsúlyok, prozódia. <i>Idegen nyelvek:</i> idegen nyelvű szövegek és fordításainak összehasonlítása a prozódia szempontjából.

Harmónia: Egyszerű harmóniamenet csoportos megszólaltatása. Az énekes és zenehallgatási anyaghoz kapcsolódó dallamalkotás, variánsképzés lehetőségeinek bemutatása, díszítés a népzében és műzenében, zenei szerkesztés módok, zenei formák parafrázisa zenei és nem zenei eszközökkel: ritmus rondó, szekvencia, periódus, variáció, aranymetszés a zenében és a természetben. Ismert dallamhoz ritmuskíséret vagy adott ritmuskísérethez dallamalkotás. Egyszerű ritmus- és harmóniakíséret alkotása: osztinató, T-D ingamozgás, tercelés. Kreatív közreműködés a tanult ritmikai, metrikai, dallami és harmóniai elemekből létrehozott és a tanult formai eszközökkel szerkesztett kompozíciók megszólaltatásában. Rögtönzés és komponálás egyéni és csoportos formában. Arra alkalmas egyházi énekekhez ritmus osztinató, vagy dallamkíséret alkotása.	<i>Matematika:</i> absztrakt gondolkodás fejlesztése a zenei formákon keresztül. <i>Vizuális kultúra:</i> önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Zenei szerkesztésmódok. Metrumfajta (egyszerű, összetett, aszimmetrikus), szabályos és szabálytalan hangsúlyozás. Prozódia. Hármashangzatok.

A fejlesztés várt eredményei a tanév végén	A tanulók a generatív tevékenységek eredményeként érzékelik, felismerik a zenei kifejezés, a forma, a műfaj és a zenei eszközök közti összefüggéseket.	
Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Komplex készségfejlesztés – Felismerő kottaolvasás, nélkülözhetetlen zeneelméleti alapismeretek	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	A korábbi években megszerzett zeneelméleti alapismeretek	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az eddig tanult felismerő kottaolvasási és zenei ismeretek megerősítése, rendezése az ismétlés és az összefüggések feltárása által. A további gyakorlás a befogadást és a felidézést kísérő kottakövetéssel valamint elemi szintű kottaolvasás alkalmazásával.	
Ismeretek/ fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A zenei írásbeliség kialakulásának főbb jellemzői. A zenei lejegyzés változásai. Az ötvonalas rendszertől eltérő notációk: aleatorikus zene, jazz és popzenei akkordjelölés (csak információs szinten). Ritmikai elemek, metrum, tempó: Táncok ritmikai sajátosságainak megfigyelése, tempóbeli, metrikai és ritmikai jellemzői szempontjából. Harmóniai elemek:		<i>Vizuális kultúra:</i> vizuális jelek és jelzések használata.

Vokális és hangszeres partitúrák megismerése a zenehallgatás kottakép követésével, témák azonosításával, előadói jelek és az előadási mód megfigyelésével. Egyházi énekek előadasmódjának, hangsorának, esetleges ütembeosztásának megfigyelése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Partitúra, tánc típus, beat, swing, ritmus.

A fejlesztés várt eredményei a tanév végén	A kottakép elemeit és az alapvető zenei kifejezéseket felismerik és értelmezik, tanári segítséggel reprodukálják.
--	--

Ajánlott zenehallgatási anyag

Klasszikus zenei anyag

Az alábbi felsorolás ajánlásokat tartalmaz. A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása szerint módosítható. A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az ének-zene óra keretei között csak részletek meghallgatására van mód. (Szimfóniatétel, daljáték, opera részlete.) A kiválasztáshoz a fejlesztési céloknál meghatározott tartalmak adnak iránymutatást

Kuruc kori dal, ballada, kollégiumi dal

Joseph Haydn szimfónia részletek (Oxford, London)

Joseph Haydn: Teremtés - részletek

Wolfgang Amadeus Mozart: Don Giovanni – részletek

Wolfgang Amadeus Mozart: Figaró házassága (részletek)

Wolfgang Amadeus Mozart: d-moll zongoraverseny I. t

Wolfgang Amadeus Mozart: Requiem - részletek

Ludwig van Beethoven: IX. (d-moll) szimfónia, Op. 125. – zárótétel

Ludwig van Beethoven: V. sors szimfónia

Népies műdal, verbunkos zene. Romantikus szerzők nemzeti táncai (Chopin, Brahms, Dvořák).

Franz Schubert: Téli utazás (Winterreise) D. 911– részletek.

Franz Schubert: Erbkönig, Op. 1. D. 328.

Franz Schubert: Befejezetlen szimfónia I. tétel

Robert Schumann: Dichterliebe, Op. 48. – részletek.

Felix Mendelssohn-Bartholdy: e-moll hegedűverseny

Felix Mendelssohn-Bartholdy: Reformáció szimfónia

Felix Mendelssohn-Bartholdy: Szentivánéji álom (Sommernachtstraum), Op. 21.

Erkel Ferenc: Bánk bán – részletek.

Liszt Ferenc: Velence és Nápoly (Venezia e Napoli), in: Vándorévek II. kötet (Années de pèlerinage II.).

Liszt Ferenc: Les Preludes

Liszt Ferenc: Krisztus – oratórium - részletek

Giuseppe Verdi: Nabucco – Rabszolgák kórusa.

Giuseppe Verdi: Szabadság kettős (Don Carlos)

Wagner, Richard: A nürnbergi mesterdalnokok (Die Meistersinger von Nürnberg) – nyitány

Muszorgszkij: Borisz Godunov részletek

Pjotr Iljics Csajkovszkij: h-moll „Patetikus szimfónia” részlet
Pjotr Iljics Csajkovszkij: b-moll zongoraverseny
Szergej Rahmanyinov: Vocalise, Op. 34, No. 14.
Claude Debussy: Clair de lune (Holdfény).
Claude Debussy: A tenger (részletek)
Maurice Ravel: Bolero.
Antonin Dvorak: Új világ szimfónia
Carl Orff: Carmina Burana.
Bartók Béla: Divertimento, BB 118, 1. tétel.
Bartók Béla: A kékszakállú herceg vára (részletek)
Bartók Béla: Concerto
Bartók Béla: Cantata profana
Kodály Zoltán: Psalmus Hungaricus.
Kodály Zoltán: Genfi zsoltár feldolgozásai (33, 50, 114, 121, 124, 126, 150.)
Kodály Zoltán: Jézus és a kufárok
Igor Stravinsky: Zsoltárszimfónia
Arthur Honegger: Dávid király
Conlon Nancarrow: Etüdök gépzongorára (Studies for prepared player piano).
Kurtág György: Négy dal Pilinszki János verseire
Arvo Pärt: Magnificat.
Leonard Bernstein: West Side Story (részletek)
Steve Reich: Zene 18 zenészre (Music for 18 Musicians).
Eötvös Péter: Mese (1968), Tücsökzene (1970).
Gárdonyi Zoltán - kórusművek
Szokolay Sándor: Kantáta a gályarabok emlékére – részletek
Genfi-zsoltárfeldolgozások (pl.: Ádám Jenő, Bárdos Lajos, Csomasz Tóth Kálmán, Draskóczy László,
Farkas Ferenc, Szokolay Sándor műveiből)
Draskóczy László: Károli kantáta